herpy

FIRBEN

Erhard's Wall Lizard

Podarcis erhardii

Podarcis erhardii er et mellemstort, dagaktivt klippefirben fra Grækenland og de omkringliggende lande, især de ægæiske øer. Det bliver 15-23 cm inklusive hale, er grå, brun eller grønlig med meget varierende tegning, og lever af leddyr. Arten er almindelig i naturen, men der findes kun lidt viden om pasningen.

Familie: Lacertidae

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**15-23 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**5-10 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Klippeboende og jordboende**
Biotop	**Klippeterræn og tempereret skov og eng**
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**100 × 50 × 50 cm** L × B × H til 2 voksne dyr
Temperatur, dag	**22-30 °C**
Hotspot	**40-45 °C**
Temperatur, nat	**14-18 °C**
Luftfugtighed	**40-60 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Anbefalet** Ferguson-zone 3
Vinterhvile	**8-12 °C** 8-12 uger
Kost	**Insekter og små leddyr (springhaler, bananfluer)**
Holdes	**Parvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kuldstørrelse	**1-4 æg**
Kuld pr. år	**1-2**
Inkubation	**35-45 dage** ved 26-28 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Ikke omfattet**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten står hverken på CITES eller i EU's bilag A-D og er ikke blandt de arter, private ikke må holde efter BEK nr. 1261 af 17.11.2015. Arten står på bilag IV i EU's habitatdirektiv. Efter artsfredningsbekendtgørelsen (BEK nr. 521/2021, § 11) må dyr indsamlet i naturen derfor ikke holdes, handles, overdrages eller udstilles i Danmark. Opdrættet afkom af lovligt erhvervede dyr er undtaget (§ 2), men ejeren skal kunne godtgøre, at dyret ikke stammer fra naturen (§ 20).

Om arten

Podarcis erhardii er et mellemstort firben med forholdsvis bredt hoved og glat hud. Kroppen (snude til kloak) er 5-8 cm hos voksne dyr, og halen er omkring dobbelt så lang som kroppen, så dyrene er 15-23 cm i alt. Ungerne er ca. 3 cm ved klækning.

Farve og tegning varierer meget. Grundfarven er oftest grå eller brun, nogle gange grøn. Hunnerne er ofte stribede: to hvide striber ved rygsiden afgrænser to mørke striber eller rækker af pletter, og der kan løbe en mørk linje midt ned ad ryggen. Nogle hanner har et netmønster af længde- og tværlinjer og pletter. Bugen og ofte struben er hvid, gul, orange eller rød, og på

de ægæiske øer også grøn, blå eller grå. Begge køn findes i tre strubefarver, orange, gul og hvid, og orange hanner er ofte større og bider hårdere end gule og hvide.

Arten er opdelt i mange øformer og underarter. Den har samme levevis som *Podarcis muralis* og *Podarcis siculus*.

Udbredelse og levested

Podarcis erhardii lever på det græske fastland, i Albanien, Nordmakedonien og det sydlige Bulgarien og på mange af de ægæiske øer, bl.a. Naxos, Santorini, Tinos, Andros, Kreta og Nordsporaderne. På Milos og de omkringliggende øer findes den ikke, fordi en anden art lever dér. Kortet viser kun de lande, hvor arten er hjemmehørende.

> **Oprindelig udbredelse:** Grækenland, Albanien, Nordmakedonien og Bulgarien.

LEVESTED

Podarcis erhardii lever i åbne, tørre og stenede områder med lav, tæt bevoksning af tornet krat (phrygana) og maki, hvor den kan skjule sig. Den er særlig almindelig i brudt terræn og ved menneskeskabte strukturer som tørre stengærder og terrasser, og den klatrer godt. Arten findes fra klippeøer og sandede kyster op til bjergtoppe i 2.000 meters højde. Den er dagaktiv og soler sig på sten.

Kosten er leddyr, især biller, græshopper og bløde insektlarver, og i mindre mængder snegle og lidt frugt. Kannibalisme forekommer. Parringen sker om foråret, og hunnerne lægger æg fra april til juli. Ungerne klækker i sensommeren og i september.

Pasning

TERRARIET

Der findes kun lidt viden om pasningen af *Podarcis erhardii*. Tallene for temperatur, fugt, UVB, levetid og rugning er derfor lånt fra *Podarcis muralis* og *Podarcis siculus*, som har samme levevis og et lignende klima. Udbredelsesområdet har varme, tørre somre og milde, regnfulde vintre.

Et par skal have mindst 100 × 50 × 50 cm, og hver ekstra hun kræver ca. 20 cm mere i længden. Arten er aktiv og klatrer, så terrariet skal være fyldt med lodrette og skrå flader. Et udendørs sommerterrarie eller gitterbur i en solrig have fra maj til september er en fordel, men med en overdækket del, så regnen holdes ude. Terrariet skal være flugtsikkert med fint net, tæt låg og nedgravet kant.

Indret med stablede sten, skiferplader, kork og rødder, så der er mange solpladser og skjul. Bunden er groft sand blandet med lidt jord. Hold ét par pr. terrarie: to hanner giver kamp. Dyr fra forskellige områder blandes ikke, og arten holdes ikke sammen med andre firbensarter. I yngletiden skal der stå en lav beholder med fugtigt sand til æglægning.

Læs mere: Lys og UVB

TEMPERATUR

Om dagen skal der være 22-30 °C, og solpladsen skal være 40-45 °C ved overfladen, målt med et infrarødt termometer. Brug en spot over en flad sten, og varm kun en del af terrariet op, så dyrene selv kan vælge. Om natten falder temperaturen til 14-18 °C.

Om vinteren holdes dyrene køligere, ved 8-12 °C, i 8-12 uger med kort dag, få fodringer og lidt fugt. Tallene er et skøn ud fra vinterklimaet i udbredelsesområdet. Frost skal undgås.

Dyr, der gaber med åben mund eller ligger fladt og gemmer sig hele dagen, har det for varmt. Dyr, der først kommer frem sent på formiddagen, har det for koldt.

Læs mere: Varme og temperatur

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden skal være moderat: 40-60 % om dagen. Terrariet skal kunne tørre helt ud, for stillestående fugtig luft giver hudproblemer og svamp.

Hav en lav, ren vandskål, og forstøv let en gang om dagen, tidligt, så alt er tørt om aftenen. Dyrene drikker også dråber fra sten og planter. Hold et hjørne af bunden let fugtigt til hunner og unger, uden at gøre hele terrariet fugtigt.

Læs mere: Luftfugtighed, forstøvning og ventilation

LYS OG UVB

Podarcis erhardii er dagaktiv og lever i åbent, solbeskinnet terræn, så terrariet skal have kraftig varme og UVB-lys. Arten hører formentlig til Ferguson-zone 3, med UV-indeks omkring 3-5 ved solpladsen. Et T5-rør med 10 % UVB, placeret efter producentens anvisning, er en god løsning. Supplér med dagslys eller LED over resten af terrariet.

Dagslængden skal følge årstiden: ca. 10 timer om vinteren og op til 14 timer midt på sommeren. Glas og plexiglas stopper UVB, så solbad udendørs skal ske gennem net. Skift UVB-rør efter producentens anvisning, typisk hvert år.

FODER

Podarcis erhardii æder mest små leddyr. Foderdyrene kan være fårekyllinger, små græshopper, fluer, bananfluer, springhaler, edderkopper og bænkebidere, og melorme og vokslarver kun i små mængder. Foderet skal være småt, højst på størrelse med afstanden mellem dyrets øjne. En lille mængde frugtmos en gang imellem er en god afveksling.

Voksne dyr fodres hver anden dag med så meget, som de spiser på 10-15 minutter. Unger fodres dagligt med meget små dyr. Støv foderet let med kalk ved de fleste fodringer og med D3-tilskud en gang hver 1-2 uger. Hunner, der lægger æg, har et stort kalkbehov, så en skål med knust sepiaskal skal stå fremme.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Podarcis erhardii er hurtig og opmærksom og flygter ved forstyrrelse. Hannerne er territoriale, og to hanner sammen giver kamp. Et par er den sikreste holdform, og to hunner kan som regel holdes sammen i et stort terrarie med mange skjul. Voksne dyr kan æde unger, så unger holdes adskilt fra de voksne.

Dyrene skal ikke tages op. De kaster halen ved stress eller fangst, og den vokser ud igen, men ændret. Skal et dyr flyttes, fanges det i en gennemsigtig beholder. Faste rutiner gør dem gradvist mere trygge, men de bliver sjældent tamme.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannerne er større og kraftigere og har et bredere hoved og stærkere farver end hunnerne, mens hunnerne ofte er stribede og mere afdæmpede. Unger kan ikke kønsbestemmes sikkert.

Alderen ved kønsmodenhed er ikke dokumenteret. Arten bliver 5-10 år.

PARRING

Parringen sker om foråret. En kølig periode efterfulgt af stigende dagslængde sætter formeringen i gang. Hannen jager hunnen og holder fast i hende under parringen, så hunnen skal have mulighed for at trække sig tilbage i skjul. Et par pr. terrarie er den sikreste holdform.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnerne lægger æg fra april til juli, oftest ét kuld om året og undertiden et andet kuld midt til sent på sommeren. Et kuld er som regel på 1-3 æg, sjældent flere. Første kuld er i gennemsnit på 1,4-2,9 æg afhængigt af øen: hunner på øer med få rovdyr lægger færrest. Hunnen graver et hul i fugtigt sand og dækker æggene til, så terrariet skal have en lav beholder med mindst 10 cm let fugtigt sand. Tjek den dagligt i sæsonen, for æg, der ikke bliver fundet, tørrer let ud.

En hun, der ikke finder et egnet sted, kan blive æggebundet. Tegn er en tydeligt oppustet, sløv hun, der ikke spiser. Hun skal da til dyrlæge.

INKUBATION

Grav æggene forsigtigt op, og læg dem i en lukket beholder med let fugtigt vermiculit eller perlit med små lufthuller. Marker æggenes top, og vend dem ikke. Æggene må ikke ligge i vand og ikke tørre ud.

Ved 26-28 °C klækker æggene efter ca. 35-45 dage. I naturen klækker ungerne i sensommeren. Hold temperaturen jævn med en rugemaskine med termostat. Ubefrugtede æg falder sammen og mugner, mens befrugtede æg bliver hvide og faste.

OPDRÆT AF UNGER

Ungerne er ca. 3 cm ved klækning og skal straks i et eget terrarie, fordi de voksne kan æde dem. Et terrarie på ca. 50 × 30 × 30 cm med skjul, solplads og UVB passer til et kuld de første måneder. Unger på samme alder kan gå sammen i små grupper, så længe der er rigeligt med skjul.

Første foder er bananfluer, springhaler og meget små fårekyllinger, senere små græshopper og bænkebidere. Giv føde dagligt, støv med kalk, og giv kraftigt UVB-lys, så der ikke opstår knoglesygdom. Unger vokser hurtigt og må ikke mangle føde.

Sundhed og typiske fejl

De typiske problemer er de samme som hos andre *Podarcis*:

- Knoglesygdom (metabolisk knoglesygdom) ved for lidt UVB og kalk. Dyrene bliver sløve, har bløde kæber og deforme ben.
- Mundråd (infektion i munden), især ved stress og for lav temperatur.
- Mider på huden og i øjenkrogene. Nye dyr skal i karantæne.
- Indvoldsorm og andre snyltere, især hos vildfangne dyr.
- Æggebinding hos hunner uden egnet sted til æglægning.
- Hudskifteproblemer og svampeinfektioner ved vedvarende fugt.
- Bidsår og tabt hale ved stress og kamp mellem hanner.

Spiser et dyr ikke i mere end en uge uden for den kølige periode, er det sløvt eller hævet, eller har det svært ved at bruge benene, skal det til en dyrlæge med erfaring i krybdyr.

Læs mere: Karantæne og hygiejne Læs mere: Typiske sygdomme og tegn på sygdom Læs mere: Køb af dyr: opdræt, vildfang og transport

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.